

УДК: 338.43(4-672EU)

Bibliid 1451-3188, 22 (2023)

Год XXII, бр. 84, стр. 95–112

Изворни научни рад

Рад примљен 30. 10. 2023. године

Рад одобрен 10. 11. 2023. године

DOI: https://doi.org/10.18485/iipe_ez.2023.22.84.5

НОВА УРЕДБА ЕУ О ОРГАНИЗАЦИЈИ ТРЖИШТА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ПРОИЗВОДА

Душан ДАБОВИЋ*

Апстракт: Овај рад има за циљ да представи основне елементе Уредбе 2021/2117 којом се мењају и допуњују Уредба 1308/2013 о успостављању заједничке организације тржишта пољопривредних производа, Уредба 1151/2012 о системима квалитета пољопривредних производа и хране, Уредба 251/2014 о дефиницији, опису, представљању, означавању и заштити географских ознака производа од ароматизованог вина и Уредба 228/2013 о успостављању специфичних мера за пољопривреду у удаљеним регионима Уније. Значај Уредбе 2021/2117 је у томе што је, истовремено донета и објављена са Уредбом 2021/2116 о финансирању, управљању и праћењу заједничке пољопривредне политике и Уредбом 2021/2115 о подршци стратешким плановима које ће изградити државе чланице у оквиру Заједничке пољопривредне политике. У највећем делу ова Уредба је ступила на снагу, чиме је успостављен правни основ нове Заједничке пољопривредне политике ЕУ. После уводног разматрања у тексту су у садржају изнети елементи који се мењају и допуњују у наведеним Уредбама, при чему су у највећој мери, будући да су најбројније, изнете измене и допуне које се односе на сектор винарства. Суштина изнетих измена и допуна је да се, као што се наводи у циљевима нове Заједничке пољопривредне политике ЕУ, успостави повећана ефикасност, односно постизање резултата, док се истовремено тежи смањењу административног оптерећења корисника.

Кључне речи: Пољопривреда, Заједничка пољопривредна политика, ЕУ, винарство, заштићена ознака порекла, заштићена ознака географске индикације.

* Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде, Београд.
E-mail: dusan.dabovic@minpolj.gov.rs

1) УВОД

Уредба 2021/2117 о успостављању заједничке организације пољопривредног тржишта и система квалитета пољопривредних производа, као и система географског порекла, донета је 2. децембра 2021. године, објављена је у службеном гласнику ЕУ 6. децембра 2021. године и ступила је на снагу наредног дана од дана објављивања. Њена примена почела је у највећем делу од 1. јануара 2023. године, односно од истог дана када и Уредбе број 2021/2116 о финансирању, управљању и праћењу Заједничке пољопривредне политике (ЗПП) и Уредбе 2021/2115 о подршци стратешким плановима које ће израдити државе чланице у оквиру ЗПП, тако да ове три Уредбе заједно чине правни основ нове ЗПП ЕУ.¹ Уредбом ЕУ број 2021/2117 уносе се измене и допуне у Уредбе 1308/2013 о оснивању заједничке тржишне организације пољопривредних производа, Уредбе 1151/2012 о системима квалитета за пољопривредне и прехранбене производе, Уредбе 251/2014 о дефинисању, опису, презентацији, обележавању и ради заштите географских ознака ароматизованих винских производа и Уредбе 228/2013 о успостављању посебних мера за пољопривреду у најудаљенијим регионима Уније. Саопштење Комисије од 29. новембра 2017. године, под називом „Будућност хране и пољопривреде“ поставило је изазове, циљеве и оријентације за будућу ЗПП након 2020. године.² Ти циљеви односе се на то да би ЗПП требало да буде више усмерена на резултате, модернизацију и одрживост, укључујући економску, друштвену, еколошку и климатску одрживост пољопривредних, шумарских и руралних подручја, као и помоћ у смањењу административног оптерећења за кориснике у вези са законодавством Уније. У овом саопштењу истиче се да ЗПП треба да формулише своје одговоре на изазове и прилике које се манифестују на

¹ “Regulation (EU) 2021/2117 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 amending Regulations (EU) No 1308/2013 establishing a common organisation of the markets in agricultural products, (EU) No 1151/2012 on quality schemes for agricultural products and foodstuffs, (EU) No 251/2014 on the definition, description, presentation, labelling and the protection of geographical indications of aromatised wine products and (EU) No 228/2013 laying down specific measures for agriculture in the outermost regions of the Union”, *OJ L 435*, 6.12.2021, pp. 262–314; “Regulation (EU) 2021/2116 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy and repealing Regulation (EU) No 1306/2013”, *OJ L 435*, 6.12.2021, pp. 187–261; “Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Regulations (EU) No 1305/2013 and (EU) No 1307/2013”, *OJ L 435*, 6.12.2021, pp. 1–186.

² “The Future of Food and Farming Communication from the Commission”. Интернет: https://ec.europa.eu/enrd/sites/default/files/assembly4_futurecap_castellano.pdf, 2.10.2023.

међународном нивоу, нивоу Уније, као и националном, регионалном, локалном и пољопривредном нивоу. Стога, неопходно је да се поједностави управљање ЗПП-ом и побољша његово испуњавање циљева Уније, уз истовремено значајно смањење административног терета корисника. Наиме, предвиђено је да ЗПП треба да се заснива на испоруци резултата. У том смислу, Унија треба да постави основне параметре политике, као што су циљеви ЗПП-а и њени основни захтеви, док би државе чланице требало да снесу већу одговорност у погледу испуњавања и постизања тих циљева. Повећана супсидијарност прописа на нивоу Уније омогућава боље узимање у обзир локалних услова и потреба и посебну природу пољопривредне делатности, при томе прилагођавајући финансијску подршку тако да се максимизира допринос постизању циљева Уније.³

2) ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ УРЕДБЕ 1308/2013

Опште одредбе

У вези општих одредби и процедура утврђених у Уредби 1308/2013, Уредба наводи да је од посебног значаја да Комисија треба да спроводи одговарајуће консултације током свог припремног рада, укључујући и консултације на експертском нивоу, као и да те консултације буду спроведене у складу са принципима утврђеним Институционалним споразумом од 13. априла 2016. године, о бољој изради закона.⁴ Конкретно, да би се обезбедило равноправно учешће у припреми аката, Европски парламент и Савет добијају све документе у исто време када и стручњаци Држава чланица, који имају приступ састанцима стручних група Комисије, које се баве припремом аката. Осим тога, Уредба наводи да Део I Уредбе 1308/2013 треба поједноставити, тако што би сувишне застареле дефиниције и одредбе које овлашћују Комисију да доноси спроводеће акте требало избрисати. Такође, да у светлу претходно стеченог искуства, одређене периоде јавне интервенције треба продужити. Наиме, када је отварање јавне интервенције аутоматско, период јавне интервенције треба продужити за један месец, док тамо где отварање јавне интервенције зависи од развоја тржишта, период јавне интервенције треба да буде читав година. У

³ "Regulation (EU) 2021/2117", *op. cit.*, Introduction, par. 1, 2; Видети: Eugenio Pomarici, Roberta Sardone, (June 2020) "EU wine policy in the framework of the CAP: post-2020 challenges". *Agricultural and Food Economics* 8, No.17. Интернет: <https://doi.org/10.1186/s40100-020-00159-z>; Henke, Roberto; Benos, Theo De Filippis, Fabrizio Giua Maria, Pierangeli, Fabio and D'Andrea Maria Rosaria Pupo, "The New Common Agricultural Policy: How do Member States Respond to Flexibility?", *JCMS Journal of Common Market Studies* 56(2), 2018, pp. 403–419.

⁴ "Interinstitutional Agreement between the European Parliament, the Council of the European Union and the European Commission on Better Law-Making", *OJ L 123*, 12.5.2016, pp. 1–14.

циљу повећања транспарентности, и у контексту међународних обавеза Уније, прикладно је обезбедити објављивање релевантних информација о обиму, цени, откупу и продаји производа купљених у оквиру јавне интервенције.⁵

Организација произвођача

Уредба предлаже да би, ради повећања транспарентности организације произвођача, требало омогућити члановима произвођача да прегледају рачуне и буџете организације. Осим тога, како се наводи у Уредби, требало би прописати да се може дозволити члановима организације произвођача да буду у директном контакту са откупљивачима, под условом да такав директан контакт не угрожава функцију организације произвођача да контролише снабдевање и стављање производа на тржиште, и под условом да организација произвођача и даље има искључиво дискреционо право на битне елементе продаје коју врши организација произвођача.

Признавање секторских организација

Уредба прихвата да државе чланице могу признати секторске организације на различитим географским нивоима. При томе, ове међугранске организације треба да следе одређени циљ узимајући у обзир интересе чланова и потрошача. Тако, у светлу еколошких циљева Уније, требало би проширити листу циљева секторских организација наведених у члану 157. Уредбе 1308/2013 да би се укључило пружање неопходних информација и спровођење неопходних истраживања за развој производа који су погодни за климатске акције, заштиту здравља и добробити животиња, доприносе процени нуспроизвода, као и смањењу и управљању отпадом и слично. Да би се избегао ризик од организација које концентришу сувише моћи, државе чланице требало би да признају само секторске организације које теже уравнотеженој заступљености организација у различитим фазама ланца снабдевања храном. Осим тога, дефиницију „економског подручја“ из члана 164. Уредбе 1308/2013, у сврху проширења правила, требало би допунити како би се та одредба прилагодила специфичностима производа са заштићеном ознаком порекла или заштићеном географском ознаком које су признате по праву Уније. Такође, да би се подстакла одржива пракса, према Уредби, требало би да постоји могућност да склопљени споразуми, одлуке и усаглашена пракса секторских организација које се односе на здравље биљака, здравље животиња,

⁵ “Regulation (EU) 2021/2117”, *op. cit.*, Introduction, para. 5; Видети: Anania, Giovanni and D’Andrea Maria Rosaria Pupo, “The 2013 Reform of the Common Agricultural Policy”. In Swinnen, Jo (ed.) *The Political Economy of the 2013 CAP Reform*, CEPS, Brussels: 2015, pp. 33–86.

безбедност хране и еколошке ризике буду обавезујући за нечланове који се баве еколошком пољопривредом.

Усклађивање са Споразумом о пољопривреди Светске трговинске организације

Уредба указује на члан 5. Споразума о пољопривреди Светске трговинске организације (СТО) који се односи на методе обрачуна који се користе за израчунавање увозне заштите пољопривреде. Наиме, да би се узеле у обзир методе израчунавања за утврђивање додатне увозне дажбине Уредба мења члан 182(1) Уредбе 1308/2013, како би одражавао методу израчунавања увозне заштите пољопривреде утврђену у члану 5. тачка 4. СТО Споразума о пољопривреди, у којем се наводи: „Свака додатна царина ће се задржати само до краја године у којој је уведена и може се наплаћивати само на нивоу који не прелази једну трећину нивоа обичне царине у години у којој је предузета“. Осим тога, у Уредби се подсећа да Министарска одлука од 19. децембра 2015. године о извозној конкуренцији на 10. Министарској конференцији СТО, одржаној у Најробију, поставља правила о мерама извозне конкуренције. Према овој одлуци, што се тиче извозних субвенција, потребно је да чланице СТО укину своје извозне субвенције на дан доношења те Одлуке. Стога, одредбе Уније о рефундацији извоза наведене у члановима од 196 до 204 Уредбе 1308/2013 треба избрисати. Такође, наводи се да у погледу извозних кредита, гаранција за извозне кредите и програме осигурања, државна трговинска предузећа, извозници пољопривредних производа и међународне помоћи у храни, као и државе чланице, усвајају националне мере поштујући право Уније. Пошто су Унија и њене државе чланице истовремено чланице СТО, наводи се да такве националне мере такође треба да буду у складу са правилима која су постављена од стране СТО.

Правила конкуренције

Према Уредби, унутрашње тржиште Уније ослања се на доследну примену правила конкуренције у свим Државама чланицама. Ово захтева наставак блиске сарадње националних антимонополских тела и Комисије у Европској мрежи антимонополских тела, где се може расправљати о питањима тумачења и примене правила конкуренције, а акције за примену правила конкуренције могу се координисати, у складу са одговарајућом Уредбом.

Праћење пољопривредних тржишта

Уредба предвиђа нове одредбе према којима би на основу статистичких података и информација прикупљених праћењем пољопривредних тржишта,

аналитичари пољопривредних тржишта Уније требало да у својим извештајима идентификују претње поремећаја тржишта. Стога, Комисија би требало да редовно доставља Европском парламенту и Савету информације у вези пољопривредних производа, претње нарушавања тржишта и могуће мере које треба предузети, путем редовног учешћа на састанцима Одбора за пољопривреду и рурални развој и Посебног одбора за пољопривреду.⁶

Измене у области винарства

Постојећа шема овлашћења за производњу винове лозе која је омогућила уредан раст засада винове лозе по претходном систему, допринела је повећању конкурентности винског сектора Уније и подстицању производње високог квалитета. Док је сектор вина постигао равнотежу између понуде производње, квалитета, потражње потрошача и извоза на светском тржишту, та равнотежа још није довољно дуготрајна нити је стабилна, посебно када се сектор винарства суочи са озбиљним поремећајима на тржишту, као што је то био случај у време пандемије COVID-19. Поред тога, постоји тренд ка континуираном смањењу потрошње вина у Унији због промена потрошачких навика и начина живота. Као последица тога, дугорочно гледано, либерализација нових засада винове лозе ризикује да угрози до сада постигнуту равнотежу између капацитета снабдевања из овог сектора, животног стандарда произвођача и разумних цена за потрошаче. Ово ризикује да угрози позитивне помаке постигнуте кроз законодавство и политику Уније у последњих неколико деценија.⁷ Осим тога, постојећа шема одобрења за садњу винове лозе такође се сматра суштинском за обезбеђивање разноврсности вина и одговор на специфичности винског сектора Уније. Сектор вина Уније има специфичне карактеристике, укључујући дуг циклус

⁶ Eugenio Pomarici, "Recent trends in the international wine market and arising research questions". *Wine Economics and Policy*, 2006, no. 5, pp. 1–3.

⁷ "Regulation (EU) 2021/2117", *op. cit.*, Introduction, par. 12; У 2017. години продата производња вина (укључујући пенушаво вино, порто и ширу) у ЕУ износила је 14,6 милијарди литара. Највећи произвођачи вина били су Шпанија, Италија и Француска, а следе Португал, Немачка и Мађарска. У 2017. државе чланице ЕУ извезле су 21,9 милијарди евра вина. Док је скоро половина ове трговине била између држава чланица, 11,3 милијарде евра вина извезено је ван ЕУ, углавном у Сједињене Државе (32% извоза ван ЕУ), затим Кина (10%), Швајцарска (9%), Канада (8%), Јапан и Хонг Конг (оба по 7%). Са трговином вредном 9,1 милијарду евра у 2017. (или 41% од укупног броја земаља чланица ЕУ), Француска је била далеко највећи извозник вина, испред Италије (6,0 милијарди евра или 27%) и Шпаније (2,9 милијарди евра, или 13%). Видети: EUROSTAT, Wine production and trade in the EU. Интернет: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20181112-1#:~:text=In%202017%2C%20the%20sold%20production%20of%20wine%20%28including,Member%20States%20exported%20%E2%82%AC21.9%20billion%20%28bn%29%20of%20wine,2.10.2023>.

винограда, с обзиром на то да се производња одвија неколико година након садње, али се онда наставља неколико деценија. За разлику од многих трећих земаља које се баве производњом вина, сектор вина Уније карактерише веома велики број малих, породичних фарми, што доводи до разноврсног асортимана вина. Како би се осигурала економска одрживост и побољшала конкурентност сектора вина Уније на глобалном тржишту, произвођачима је потребна дугорочна предвидивост, с обзиром на значајна улагања која су потребна за садњу винограда. Како би се одржала досадашња достигнућа сектора вина Уније и постигла дуготрајна квантитативна и квалитативна равнотежа у овом сектору кроз континуирани уредан раст засада винове лозе и након 2030. године, шему одобрења за засаде винове лозе треба продужити до 2045. године, али са два средњорочна прегледа која ће бити обављена 2028. и 2040. године, како би се проценила шема и, ако је потребно, изнели предлози на основу резултата тих средњорочних прегледа за побољшање конкурентности винског сектора. Омогућавање произвођачима да одлажу поновно засађивање винограда могло би имати позитиван утицај на животну средину побољшањем санитарних услова земљишта уз мање хемијских инпута. Стога, да би се допринело бољем управљању земљиштем у виноградарству, потребно је дозволити продужење важења одобрења за поновну садњу са три на шест година када се пресађивање врши на истој земљишној парцели.⁸ У Уредби се наводи да је због кризе изазване пандемијом COVID-19 у винском сектору Уније, Уредбом 2020/2220 Европског парламента и Савета предвиђено продужење важења одобрења за садњу до 31. децембра 2021. године, за нове засаде или за поновно засађивање које је требало да истекне 2020. године.⁹ Због продужених ефеката кризе изазване пандемијом COVID-19, произвођачи који имају дозволе за садњу за нове засаде или за поновну садњу којима је истекао рок важења 2020. или 2021. настављају да буду у великој мери спречени да користе та овлашћења у последњој години њиховог важења. Да би се избегао губитак тих овлашћења и да би се смањио ризик од погоршања услова под којима би се садња морала извршити, требало би омогућити даље продужење важења одобрења за садњу за нове засаде или за поновно сађење, који истичу 2020. године и продужење за оне који истичу

⁸ "Regulation (EU) 2021/2117", *op. cit.*, Introduction, par. 13–15; See: Katharina Hauck, Gergely Szolnoki, Evelyn Pabst, "Motivation factors for organic wines. An analysis from the perspective of German producers and retailers", *Wine Economics and Policy*, November 2021, 10(2): pp. 61–74.

⁹ "Regulation (EU) 2020/2220 of the European Parliament and of the Council of 23 December 2020 laying down certain transitional provisions for support from the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and from the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) in the years 2021 and 2022 and amending Regulations (EU) No 1305/2013, (EU) No 1306/2013 and (EU) No 1307/2013 as regards resources and application in the years 2021 and 2022 and Regulation (EU) No 1308/2013 as regards resources and the distribution of such support in respect of the years 2021 and 2022", *OJ L 437*, 28.12.2020, pp. 1–29.

2021. године. Како се наводи, сва овлашћења за садњу за нове засаде или за поновну садњу која су истекла 2020. или 2021. године, требало би да буду продужена до 31. децембра 2022. године. Такође, узимајући у обзир промене у тржишним перспективама, носиоцима дозвола за садњу које истичу 2020. и 2021. године требало би да буде омогућено да не користе своја овлашћења, а да не подлежу административним казнама. Штавише, да би се избегла било каква дискриминација, произвођачима који су изјавили надлежном органу да не намеравају да искористе своје овлашћење, а да нису знали за могућност продужења важења њихових овлашћења на другу годину, требало би да се дозволи да повуку своје изјаве путем писмене комуникације надлежном органу до 28. фебруара 2022. године и да искористе своје овлашћење до 31. децембра 2022. године.¹⁰ У тачки 25 Увода Уредбе, наводи се да члан 90. Уредбе 1308/2013 прописује да, осим ако није другачије предвиђено међународним споразумима закљученим у складу са Уредбом о функционисању ЕУ, правила Уније о ознакама порекла и географским ознакама, означавању, дефиницијама, ознакама и продајним описима за одређене производе у сектору вина, као и енолошке праксе које је одобрила Унија, треба да се примењују и на производе који се увозе у Унију.¹¹ Стога, у интересу доследности, требало би предвидети да се правила која се односе на сертификате о усклађености и извештаје о анализама за увоз тих производа такође примењују у светлу међународних споразума закључених у складу са Уредбом о функционисању ЕУ. С обзиром на све већу потражњу потрошача за контролом производа, државе чланице треба да предузму мере како би осигурале да се производи који нису означени у складу са том Уредбом не стављају на тржиште, или ако су такви производи већ стављени на тржиште да се повуку са тржишта. Повлачење са тржишта укључује могућност да се исправи етикетирање производа без њиховог дефинитивног уклањања са тржишта.¹²

Деалкохолизација производа од винове лозе

У Уредби се наводи да постоји тражња тржишта за алкохолним производима од винове лозе који садрже мање алкохола од прописаног најмањег нивоа алкохола за ту врсту производа, те да би стога требало уредити прописе о таквим врстама пића која су у потпуности без алкохола, или садрже врло мало алкохола испод минимално прописане границе за производе од винове лозе, у делу II прилога VII Уредбе 1308/2013. Постоји залагање да се и

¹⁰ "Regulation (EU) 2021/2117", *op. cit.*, Introduction", para. 16, 17.

¹¹ "Consolidated version of the treaty on the functioning of the European Union". Интернет: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_2&format=PDF, 2.10.2023.

¹² *Ibid.*, para. 25–27.

у Унији омогући производња ових нових производа који тренутно не испуњавају услове за производњу производа од винове лозе. Стога је потребно утврдити услове и поступак деалкохолизације таквих производа који имају све већи удео на тржишту Уније. Ту би, како се наводи, требало узети у обзир међународне споразуме, односно резолуције међународне организације за вино и виноградарство, да би се добили деалкохолизовани производи од винове лозе, или делимично деалкохолизовани производи, или вина са промењеним уделом алкохола путем деалкохолизације. Иако се у Унији до скоро нису производили овакви производи под називом вино, постоји тржишни притисак да се спроведу истраживања да би се утврдило да ли овакви производи који су добијени од вина са заштићеном ознаком порекла, или заштићеном географском индикацијом, након спроведене деалкохолизације могу да задрже ове ознаке. Сматра се да би се потпуна деалкохолизација могла применити само на вина без заштићене ознаке порекла, или заштићене географске индикације, док би се на вина са овим ознакама могла спровести само делимична деалкохолизација. При томе, требало би прописати услове и поступке деалкохолизације оваквих винских производа, који би такође требало да буду унети на трговачку етикету која се налази на производу. Уредба упозорава да би потрошачи производа од винове лозе требало да буду једнако информисани и о деалкохолизованим, или делимично деалкохолизованим винским производима, те да би и на ову врсту производа требало да се примењују правила о етикетирању и означавању која се односе на производе у сектору вина. Међутим, наводи се да би требало да се примењују и одговарајући прописи за вина са нижим процентом алкохола од 10 одсто, за која важи обавеза произвођача да се на етикетама за такве врсте вина обавезно налази и информација о најкраћем року трајања, те би таква обавеза требало да важи и за деалкохолизоване винске производе којима је проценат алкохола нижи од 10 одсто. Осим тога, наводи се да би потрошачи требало да буду што боље информисани о својствима производа, тако да се подаци који се не могу наћи на етикети производа могу понудити у електронском облику на сајту произвођача, али се упозорава да произвођач не би требало да те додатне податке користи у комерцијалне сврхе, нити да прикупља податке о потрошачима, као и да податке о алергентима који се садрже у производу и супстанце које изазивају различите нетолеранције, не би требало нудити алтернативно у електронском облику, већ би такви подаци морали бити на етикети производа, док се у електронском облику могу нудити само додатна нутритивна својства производа.

Неприхватљиви састојци у запушачима на флашама вина

Уредба утврђује да постоји опасност да се у савременим запушачима за флаше вина могу налазити неприхватљиви састојци који могу контаминирати

садржај флаша. Стога се предвиђа да се Комисији изда овлашћење да организује одговарајућа научна саветовања како би се са научног становишта решило ово питање, све у складу са Међуинституцијским споразумом о бољој изради законодавства од 13. јуна 2016. године. Предвиђа се да се на дата саветовања позивају не само представници Комисије већ и одговарајући научници Држава чланица. Затим, са научном оправданошћу, Комисија би припремила адекватне прописе.

Методe за израчунавање цене вина у ринфузи

Државе чланице, како се наводи, могу одлучити да максимални рокови плаћања не важе за продају вина у ринфузи. Наиме, када је испорука пољопривредних производа од стране произвођача прерађивачу или дистрибутеру покривена писменим уговором или понудом, цена која се плаћа за испоруку израчунава се комбиновањем различитих фактора наведених у уговору, који могу укључити циљ, индикаторе, индексе и методе обрачуна који треба да буду лако разумљиви за сваку страну. Државе чланице треба да одреде опционе индикаторе које могу користити стране у преговорима, ради одређивања цене вина у ринфузи, на основу доступних објективних тржишних информација и студија.

3) ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ УРЕДБЕ 1151/12

Уредба 1151/2012 чланом 5. описује значење скраћеница, прецизирајући да: „Ознака ЗОП (Заштићена ознака порекла) идентификује прехранбени производ који потиче из одређеног места, региона или земље, чији су квалитет или карактеристике суштински или искључиво последица одређеног географског окружења са својим природним факторима (сировине, карактеристике животне средине, локација) и људски фактори (традиционална и занатска производња), као и фазе производње, трансформације и разраде које се све одвијају на дефинисаном географском подручју, уз поштовање прописа утврђених упутствима производње“.¹³ Ознака ЗГИ (Заштићена географска индикација) означава производ који потиче из одређеног места, региона или земље, чији се дати квалитет, репутација или друге карактеристике у суштини могу приписати његовом географском пореклу и за који се одвија најмање један од корака производње на дефинисаном географском подручју.¹⁴ Уредба сугерише да би дефиниције „заштићена ознака порекла“ и „заштићена географска индикација“ у Уредби

¹³ PDO (Protected Designation of Origin).

¹⁴ PGI (Protected Geographical Indication).

1308/2013 требало да буду усклађене са дефиницијама из Споразума о трговинским аспектима права интелектуалне својине (Споразум ТРИПС), Светске трговинске организације, који је одобрио Савет Одлуком 94/800/ЕЦ, посебно са чланом 22(1) Споразума ТРИПС, у којој се географским ознакама идентификује производ са пореклом из одређеног места, региона или земље, односно како се наводи: „Ознаке географског порекла су, за потребе овог споразума, ознаке које идентификују да је роба пореклом са територије чланице, или региона или локалитета на тој територији, где се дати квалитет, репутација или друга карактеристика производа суштински могу приписати његовом географском пореклу“.¹⁵ Као резултат тога, Уредба наводи да је листа захтева за традиционално коришћено име које представља ознаку порекла у сектору вина из Уредбе 1308/2013 постала застарела и да би је требало брисати. Из разлога доследности, такво објашњење би такође требало да се уведе и у дефиниције „заштићена ознака порекла“ и „заштићена географска индикација“, за прехранбени сектор, које су утврђене у Уредби 1151/2012.¹⁶ Осим тога, Уредба одређује да се прихвата да Уредбе 1308/2013 и 1151/2012 одређују значај како природних тако и произвођачких услова за стварање карактеристика ознаке порекла, при чему природни услови долазе до изражаја код производа са ниским степеном прераде, док код производа са вишим степеном прераде долазе до изражаја услови који потичу од произвођача, али се при томе не треба ограничавати само на производне методе којима се датом производу одређују специфичне карактеристике, у складу са чланом 49. Уредбе 1308/2013 и чланом 7. Уредбе 1151/2012, већ би требало узети у обзир и друге активности произвођача, као што су управљање земљиштем, одржавање околине и све друге људске активности које могу индиректно утицати на квалитет датог производа. Такође, да би се обезбедила кохерентна заштита права на „заштићену ознаку порекла“ и „заштићену географску индикацију“, како на националном нивоу тако и на нивоу Уније, у Уредби се наводи да би Комисија требало да се редовно и правовремено обавештава о покретању поступака заштите овог права на националном нивоу. При томе ако Комисија буде обавештена да ће одлука која је донета на националном нивоу, на којој се захтев за заштиту овог права заснива, бити поништена, Комисија би требало да буде изузета од обавезе да покреће поступак заштите наведеног права на нивоу Уније. При томе, што је изузетно битно, Уредба се залаже да се поступак заштите порекла производа поједностави, тако што би се раздвојио од поступка права

¹⁵ “WTO, Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights” (unamended). Интернет: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_01_e.htm, 2.10.2023.

¹⁶ “Regulation (EU) 2021/2117”, *op. cit.*, Introduction, paras. 28, 29; Article 1. paras.18, 19; Видети: „Италија и Хрватска чекају да ЕУ одлучи у спору око просека и прошека“, АГРОТВ. Интернет: <https://www.agrotv.net/italija-i-hrvatska-cekaju-da-eu-odluci-u-sporu-oko-proseka-i-proseka>, 17.11.2021.

на интелектуалну својину.¹⁷ У погледу регистрације производње, Уредба прописује да би регистрација требало да се обавља на нивоу Држава чланица, јер се на локалном нивоу налази више информација које се непосредно могу проверити, да би се утврдило да ли су подаци унети у пријаву производње истинити, што се може констатовати посебним документом који доносе локалне власти. Стога, према начелу супсидијарности, Комисија би требало да такав документ прегледа да би се утврдило да ли постоје неке очигледне грешке или недоследности у погледу усклађености са правом Уније. У сектору вина период за подношење приговора на оваква документа требало би продужити на три месеца, при чему би поступак приговора требало да буде исти према Уредбама 1308/2013 и 1151/2012, тако што би право на непосредни приговор у некој Држави чланици имала физичка и правна лица која у датој земљи чланици имају боравиште или пословно седиште, док би се пријаве физичких и правних лица из других Држава чланица подносиле преко представника ових Држава чланица. При томе, Уредба овлашћује Комисију да доноси одлуке у оваквим поступцима.¹⁸ Сугерише се да је потребно разјаснити произвођачима и другим актерима, као и заинтересованим лицима, разлику између заштићене ознаке порекла и заштићене географске индикације. Осим тога, истиче се да би на производе заштићене ознакама порекла, и географске индикације, а који се не стављају у промет на територији Уније, требало применити Општи трговински споразум о царинама и трговини, Светске трговинске организације, посебно његов члан V, о слободи провоза, у којем се наводи: „Роба (укључујући пртљаг), као и пловила и друга превозна средства, сматрају се у провозу преко територије уговорне стране када је пролаз преко те територије, са или без претовара, складиштења, расутих терета или промене у начину транспорта, само део комплетног путовање које почиње и завршава се ван границе уговорне стране преко чије територије се одвија саобраћај“.¹⁹ Такође, Уредбом се предлаже да се омогући укидање права на заштићену ознаку порекла и заштићену ознаку географске индикације, у случајевима када ова заштита више није у употреби или из неких разлога подносилац захтева за заштиту више не жели да користи ову заштиту.²⁰ Генерално, Уредба се залаже за рационализовање и поједностављење поступака у вези са регистрацијом заштићених ознака порекла, заштићених ознака географске индикације и

¹⁷ “Regulation (EU) 2021/2117”, *op. cit.*, Introduction, paras. 30–32.

¹⁸ *Ibid.*, paras. 33–35; Видети: Pabst Evelyn, Szolnoki Gergely, Mueller L.S., “How will mandatory nutrition and ingredient labelling affect the wine industry? A quantitative study of producers’ perspectives”, *Wine Economic and Policy*, 2019.

¹⁹ “The General Agreement on Tariffs and Trade”, WTO, Article V. Интернет: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/ai17_e/gatt1994_art5_gatt47.pdf, 2.10.2023.

²⁰ “Regulation (EU) 2021/2117”, *op. cit.*, Introduction, paras. 36, 39.

гарантованих традиционалних специјалитета, како би се у краћим роковима омогућила регистрација нових назива. При томе, сматра се да жалбени поступак треба поједноставити. Наиме, образложена изјава о приговору треба да садржи све разлоге за приговор и детаље о разлозима. Ово не би требало да спречи неко правно или физичко лице које је приговорило, да дода додатне детаље и да их детаљније представи током консултација. Процедуру за одобравање измена спецификација производа треба поједноставити увођењем разлике између промена на нивоу Уније и стандардних промена. Државе чланице треба да буду одговорне за одобравање стандардних измена, а Комисија би требало да задржи одговорност за одобравање промена на нивоу Уније у вези са спецификацијама производа. Требало би обезбедити одредбе које обезбеђују довољно времена да се олакша несметан прелазак са ранијих правила у вези са изменама спецификација производа, на правила утврђена овом Уредбом.²¹

4) ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ УРЕДБЕ 251/2014

С обзиром на то да се велики број регистрација географских ознака ароматизованих винских производа заснива на Уредби 251/2014, правни оквир за заштиту географских ознака за ове производе о ароматизованим винским производима и другим алкохолним пићима, са изузетком јаких алкохолних пића, има исти правни систем и процедуре које важе и за друге пољопривредне и прехрамбене производе. Област примене Уредбе 1151/2012 стога треба проширити на ове производе. У том смислу, Уредбу 251/2014 треба изменити и допунити ову промену у погледу наслова, обима и дефиниција.²² Да би се олакшала трговина са трећим земљама, требало би утврдити да Државе чланице могу дозволити на амбалажи ароматизованих винских производа произведених за извоз или на етикети која се налази на њој називе које траже треће земље, укључујући и на језицима који нису званични језици Уније, под условом да на амбалажи или на етикети која је прикачена уз амбалажу постоје и одговарајући називи. При томе, треба дозволити додавање ограничене количине јаких алкохолних пића ароматизованим винима било које врсте категорије утврђене у тачки А Анекса II Уредбе 251/2014. С обзиром на технички напредак, данас се омогућава производња вермута без додавања алкохола, те више не би требало да се захтева додавање алкохола у вермут. Такође, гледајући потражњу потрошача прикладно је дозволити производњу комбинације црног и белог вина. Да би се узело у обзир ароматизовано пиће на бази вина

²¹ *Ibid.*, paras. 74–76.

²² *Ibid.*, paras. 77, 78.

које постоји на пољском тржишту, прикладно је створити нову категорију пића под посебним називом.

5) ИЗМЕНЕ И ДОПУНЕ УРЕДБЕ 228/2013

С обзиром на његову малу величину, удаљеност и специфичну ситуацију о безбедности хране, локална тржишта на Реуниону су посебно изложена колебањима цена. Секторске организације окупљају произвођаче и друге привредне субјекте у различитим фазама ланца снабдевања храном и могу имати улогу у одржавању и диверсификацији локалне производње. У специфичном контексту сигурности хране на Реуниону, прикладно је правила која важе за признате секторске организације проширити на привредне субјекте који нису чланови секторске организације. Француска након консултација са релевантним заинтересованим странама може одлучити да су привредни субјекти који нису чланови секторске организације и чија се делатност обавља искључиво на Реуниону у погледу производа који су намењени за локално тржиште, дужни да плаћају новчане доприносе за делатности обухваћене проширеним правилима која су опште економске природе.²³

6) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

Уредба 2021/2117 ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у Службеном гласилу ЕУ, а правила која су била примењива пре 7. децембра 2021. године настављају да се примењују на захтеве за заштиту, захтеве за одобравање измена и захтеве за укидање ознаке порекла или географске ознаке које је примила Комисија у складу са Уредбом 1308/2013 пре 7. децембра 2021. године, и захтеве за регистрацију и захтеве за укидање заштићених ознака порекла, заштићених географских ознака или традиционалних специјалитета примљених од стране Комисије у складу са Уредбом 1151/2012 пре 7. децембра 2021. године.

7) ИЗВОРИ

Anania, Giovanni and D'Andrea Maria Rosaria Pupo, 'The 2013 Reform of the Common Agricultural Policy'. In: Swinnen, Jo (ed.) *The Political Economy of the 2013 CAP Reform* CEPS, Brussels, 2015.

"Consolidated version of the treaty on the functioning of the European Union".
Интернет: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_2&format=PDF, 2.10.2023.

²³ *Ibid.*, para. 82.

- EUROSTAT, Wine production and trade in the EU. Интернет: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20181112-1#:~:text=In%202017%2C%20the%20sold%20production%20of%20wine%20%28including,Member%20States%20exported%20%E2%82%AC21.9%20billion%20%28bn%29%20of%20wine,2.10.2023>.
- Henke, Roberto, Benos, Theo De Filippis, Fabrizio Giua Maria, Pierangeli, Fabio and D'Andrea Maria Rosaria Pupo, "The New Common Agricultural Policy: How do Member States Respond to Flexibility?", *JCMS Journal of Common Market Studies*, 2018, 56(2).
- Hauck Katharina, Szolnoki Gergely, Pabst Evelyn, "Motivation factors for organic wines. An analysis from the perspective of German producers and retailers", *Wine Economics and Policy*, 2021, 10(2).
- "Interinstitutional Agreement between the European Parliament, the Council of the European Union and the European Commission on Better Law-Making", *OJ L 123*, 12.5.2016.
- „Italija i Hrvatska čekaju da EU odluči u sporu oko proseka i prošeka“, AGROTV. Интернет: <https://www.agroTV.net/italija-i-hrvatska-cekaju-da-eu-odluci-u-sporu-oko-proseka-i-proseka>, 17.11.2021.
- Pabst Evelyn, Szolnoki Gergely, Mueller L.S., "How will mandatory nutrition and ingredient labelling affect the wine industry? A quantitative study of producers' perspectives", *Wine Economic and Policy*, 2019.
- Pomarici, Eugenio (2016), "Recent trends in the international wine market and arising research questions", *Wine Economics and Policy* 2016, no. 5.
- Pomarici, Eugenio, "Recent trends in the international wine market and arising research questions", *Wine Economics and Policy*, 2006, no. 5.
- Pomarici Eugenio, Sardone Roberta, "EU wine policy in the framework of the CAP: post-2020 challenges", *Agricultural and Food Economics* 2020, vol. 8, no.17.
- "Regulation (EU) 2021/2117 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 amending Regulations (EU) No 1308/2013 establishing a common organisation of the markets in agricultural products, (EU) No 1151/2012 on quality schemes for agricultural products and foodstuffs, (EU) No 251/2014 on the definition, description, presentation, labelling and the protection of geographical indications of aromatised wine products and (EU) No 228/2013 laying down specific measures for agriculture in the outermost regions of the Union", *OJ L 435*, 6.12.2021.
- "Regulation (EU) 2021/2116 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 on the financing, management and monitoring of the common agricultural policy and repealing Regulation (EU) No 1306/2013", *OJ L 435*, 6.12.2021.

- “Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Regulations (EU) No 1305/2013 and (EU) No 1307/2013”, *OJ L 435*, 6.12.2021.
- “Regulation (EU) 2020/2220 of the European Parliament and of the Council of 23 December 2020 laying down certain transitional provisions for support from the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and from the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) in the years 2021 and 2022 and amending Regulations (EU) No 1305/2013, (EU) No 1306/2013 and (EU) No 1307/2013 as regards resources and application in the years 2021 and 2022 and Regulation (EU) No 1308/2013 as regards resources and the distribution of such support in respect of the years 2021 and 2022”, *OJ L 437*, 28.12.2020.
- “The Future of Food and Farming Communication from the Commission”.
Интернет: https://ec.europa.eu/enrd/sites/default/files/assembly4_future_cap_castellano.pdf, 2.10.2023.
- The General Agreement on Tariffs and Trade”, WTO. Интернет: https://www.wto.org/english/res_e/publications_e/ai17_e/gatt1994_art5_gatt47.pdf, 2.10.2023.
- „Закон о уређењу тржишта пољопривредних производа“, *Службени гласник РС*, бр. 67/01; „Закон о вину“, *Службени гласник РС*, бр. 41/09, 93/12.
- “WTO, Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights” (unamended). Интернет: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips_01_e.htm, 2.10.2023.

8) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Потписивањем Споразума о стабилизацији и придруживању, који је ступио на снагу 1. септембра 2013. године, Србија је добила статус државе придружене Европској унији. Тиме се наша земља, поред осталог, обавезала на усклађивање домаћег законодавства са правом ЕУ. Једна од области за усклађивање законодавства је и област пољопривреде. Дакле, као придружени члан Европској унији Србија није у обавези да непосредно примењује прописе ЕУ, као што је ова Уредба, што је обавеза само Држава чланица, али је у обавези да са Уредбом усклади своје националне прописе у датој области. У овом случају то је, пре свега, Закон о уређењу тржишта пољопривредних производа, као и Закон о вину, јер ова Уредба доноси највише измена и допуна управо у сектору винарства.²⁴ Будући да је закон којим се уређује тржиште пољопривредних

²⁴ „Закон о уређењу тржишта пољопривредних производа“, *Службени гласник РС*, бр. 67/01; „Закон о вину“, *Службени гласник РС*, бр. 41/09, 93/12.

производа у Републици Србији донет пола године пре наведене Уредбе, има простора да се наведени закон усклади са Уредбом. Законом о уређењу тржишта пољопривредних производа уређују се захтеви и мере уређења тржишта пољопривредних производа, трговина са другим државама, као и друга питања од значаја за уређење тржишта следећих пољопривредних производа које Влада утврђује: житарице, шећер, суво крмно биље, семе, хмељ, воће и поврће, прерађевине од воћа и поврћа, вино, живо биље и цвеће, дуван, говеђе и телеће месо, млеко и млечни производи, свињско месо, овчије и козије месо, јаја, живинско месо, пчелињи производи и други сектори. За одређене секторе посебним чланом је прописан временски период за тржишне године, док за остале секторе временски период одређује надлежни министар. Осим тога, овим законом је прописано да се Систем тржишних информација пољопривреде Србије (СТИПС) организује и развија ради прикупљања, обраде и коришћења података о ценама на мало и велико и количинама одређених пољопривредних производа и ценама инпута са домаћег репрезентативног тржишта, као и извештавања и размене података и информација са надлежним установама и службама у пољопривреди у Републици Србији и другим државама и међународним организацијама. При томе, органи државне управе, аутономне покрајине, јединица локалне самоуправе, као и правна лица, установе и друге организације од значаја за пољопривреду дужни су да одговарајуће податке достављају надлежном министарству. Захтеви који се односе на уређење тржишта пољопривредних производа обухватају: Захтеве за стављање пољопривредних производа на тржиште; посебне захтеве у појединим секторима; захтеве и правила који се односе на произвођачке организације, удружења произвођачких организација и међугранске организације; прилагођавање понуде у сектору вина; и уговорне односе у складу са овим законом. Мере уређења тржишта обухватају интервенције на тржишту, и посебну подршку за пољопривредне производе. При томе, мере уређења тржишта обухватају јавну интервенцију, подршку приватном складиштењу и посебне интервентне мере, док посебну подршку за пољопривредне производе чине мере подршке побољшања прехранбених навика деце и омладине, као и оперативни програми у сектору воћа и поврћа. Такође, српски закон о вину донет је 2009. године, са његовом изменом и допуном из 2012. године, те се може очекивати да ће, будући да је од измене и допуне овог закона прошло више од 10 година, ускоро уследити наредна измена и допуна, када би требало да буду узети у обзир и амандмани на одредбе о организацији тржишта у сектору винарства ЕУ, односно и одредбе из ове Уредбе. Овим законом уређује се: производња, прерада, квалитет и промет грозђа намењеног за производњу вина; производња, прерада и квалитет шире, вина и других производа од грозђа, шире, кљука и вина који се користе у производњи вина; означавање вина са географским пореклом; промет грозђа, вина и других производа од грозђа, шире, кљука и вина који

се користе у производњи вина, као и друга питања од значаја за грожђе, ширу, вино и друге производе од грожђа, шире, кљука и вина који се користе у производњи вина. Овим законом вино са географским пореклом означава се: Ознаком географског порекла; традиционалном ознаком, и то: ознаком квалитетне категорије и додатном ознаком; као и признатим традиционалним називом. При томе, географска ознака је назив региона којим се означава вино које поседује квалитет, углед, односно друге специфичне карактеристике које се приписују његовом географском пореклу, ако је најмање 85% грожђа произведено у том региону, ако је вино произведено у том региону и ако је вино произведено од једне или више сорти винове лозе врсте *Vitis vinifera* L, односно сорти добијених укрштањем сорти врсте *Vitis vinifera* L. и других сорти из рода *Vitis*. Осим тога, Ознака контролисаног географског порекла је назив рејона, односно виногорја којим се означава вино чији су квалитет и карактеристике условљене искључиво датим рејоном, односно виногорјем са природним и људским факторима, где је грожђе и вино произведено искључиво у датом рејону, односно виногорју и где је вино произведено од једне или више сорти винове лозе врсте *Vitis vinifera* L.

A NEW REGULATION OF THE EUROPEAN UNION ON THE ORGANISATION OF MARKETS IN AGRICULTURAL PRODUCTS

Abstract: This paper aims to present the basic elements of Regulation 2021/2117 amending Regulation 1308/2013 on the establishment of a common organisation of agricultural products markets; Regulation 1151/2012 on quality systems for agricultural products and food; Regulation 251/2014 on the definition, description, presentation, labelling and protection of geographical indications of aromatized wine products; and Regulation 228/2013 on the establishment of specific measures for agriculture in remote regions of the Union. The significance of Regulation 2021/2117 is that it was adopted and published at the same time as Regulation 2021/2116 on financing, management, and monitoring of the Common Agricultural Policy and Regulation 2021/2115 on support for strategic plans to be developed by member states within the framework of the Common Agricultural Policy. For the most part, this Regulation entered into force, which established the legal basis of the new Common Agricultural Policy of the EU. After the introductory discussion, the content of the text contains the elements that are changed and supplemented in the aforementioned Regulations, where the most numerous changes and additions related to the wine sector are presented. The essence of the presented changes and additions is, as stated in the goals of the new Common Agricultural Policy of the EU, to establish increased efficiency, that is, to achieve results while at the same time striving to reduce the administrative burden on users.

Keywords: Agriculture, Common Agricultural Policy, EU, winemaking, protected designation of origin, protected designation of geographical indication.